

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ind- og udførsel af fisk.

(Første behandling findes i tidenden sp. 2010).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1-3 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om naturfredning.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1143, fremsættelsen i tidenden sp. 1687).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Lund Jensen: Den øgede velstand, den øgede fritid og ikke mindst de forbedrede trafikforhold har skabt langt større muligheder for befolkningen til at lære vort lands skønne natur at kende, og det stadig stigende antal besøgende ved skov og strand samt på vore campingpladser og sommerhuskolonier viser med tilstrækkelig tydelighed, at befolkningen værdsætter og udnytter disse muligheder. Men samtidig rummer denne udvikling en alvorlig fare for, at naturværdier og fortidsminder ødelægges af skæmmende bebyggelser og af erhvervs-mæssig udnyttelse af de egentlige landområder.

Med henblik på at beskytte naturværdierne og samtidig give befolkningen størst mulig adgang til at færdes i naturen og til

at hente rekreation og styrke ved friluftslivet ved skov og strand blev der i 1917 gennemført den første danske lov om naturfredning. Denne lovs bestemmelser er flere gange i årenes løb blevet udvidet og skærpet, bl. a. i 1937, hvor der åbnedes adgang for almenheden til at færdes på strandbredden, samtidig med at der indførtes en bebyggelsesfri zone på 100 m langs vore kyster og 300 m fra skovbrynet.

Selv om disse bestemmelser dengang af mange grundejere følte som et ubeføjet indgreb i ejendomsretten, må vi alle i dag være taknemlige ved den forudseenhed, initiativtagerne til denne lovgivning var i besiddelse af. Uden denne begrænsning ville der næppe i dag have været ét eneste sted langs Nordsjællands kyster, hvortil almenheden nu havde adgang og bademuligheder, og der hører heller ikke megen fantasi til at forestille sig, hvordan de skønne vildsomme klitarealer ved den jyske vestkyst ville have været overbroderet med brogede sommerhuse, hvis adgangen dertil havde været fri. Men selv den mest forudseende kunne hverken i 1917 eller i 1937 forestille sig den udvikling, der navnlig i de seneste år har taget fart, efterhånden som motor-køretøjer er blevet snart sagt hvermands øje, og efter som der både for byboer og landboer har gjort sig en stadig stigende interesse gældende for at tilbringe den størst mulige del af sommerens fritid i frie omgivelser.

Med den udvikling, der påregnes i bysamfundenes vækst i de kommende år, må der selvsagt skaffes plads for udstrakte rekreative områder, plads for tusinder af sommerbebyggelser og for campingpladser. Det siger sig selv, at det i første række er de mest naturskønne områder, der udvælges til disse formål, men det nytter kun lidet, hvis man giver frit slag for bebyggelse på alle de skønne pletter i vort land, så at de forvandles til nye bysamfund for ferielandliggere og weekendgæster.

Derfor må der, medens tid er, på samme måde som man i byerne laver byudviklingsplaner for at holde styr på udviklingen, planlægges også for de egentlige landområder, hvis man vil undgå, at det hele ender i roderi. Det var med henblik herpå, at der i 1959 skabtes hjemmel i naturfredningsloven for at nedsætte fredningsplanudvalg.

[Lund Jensen.]

Indtil nu er der oprettet 7 sådanne udvalg, som i de forløbne 2 år har udført et stort og påskønnelsesværdigt arbejde.

Der foreligger allerede nu godkendte fredningsplaner for de mest truede områder, det nordsjællandske kystområde og dele af den jyske vestkyst, hvor der i den udstrækning, det endnu var muligt, er sikret rekreative områder med adgang for almenheden, og hvor der er afsat udstrakte arealer til sommerhuskolonier, samtidig med at en væsentlig del af området bliver belagt med den klausul, at jorden skal bevare sin karakter af landbrugsjord eller, hvor det er muligt, henligge i naturtilstand.

Jeg finder det i højeste grad prisværdigt, at stat og kommuner i disse år har foretaget opkøb af strandarealer, som det er sket på det store Heatherhill-område, på det Høstrup-Pedersenske område i Nordsjælland samt på Holmsland Klit og forskellige andre steder ved den jyske vestkyst.

Selv om der her er tale om investering af ret betydelige beløb, føler jeg mig overbevist om, at det på længere sigt vil vise sig at være en særdeles god og fornuftig pengeanbringelse. Men selv om der med hensyn til fredningsplanarbejder og fredningsarbejde i almindelighed udfoldes anerkendelsesværdige bestræbelser, kommer naturødelæggerne alt for ofte fredningsfolkene i forkøbet. Smarte spekulanter sikrer sig de mest attraktive områder med udstykning for øje, og når så fredningsmyndighederne i overensstemmelse med fredningsplan og fredningslov nedlægger forbud mod bebyggelse, må det offentlige i de fleste tilfælde punge ud med formidable erstatningsbeløb. Det er bl. a. for at hindre denne trafik, at den højtærede statsminister nu foreslår en ændring af naturfredningslovens § 22, således at der fremtidig skal indhentes tilladelse hos fredningsmyndighederne, før en større sammenhængende bebyggelse, der ikke tjener et på stedet naturligt formål, kan påbegyndes. Jeg er, må jeg tilstå, ikke glad for udtrykket „sammenhængende bebyggelse“, da jeg tvivler på, at man med denne formulering kan forhindre opførelse af f. eks. en større industrivirksomhed eller en restaurant på steder, hvor det vil virke forstyrrende i landskabet. Man vil næppe heller kunne hindre, at en samlet bebyggelse opstår, hvis husene op-

føres et efter et med f. eks. et års mellemrum.

Med ændringsforslaget til § 35 åbnes der adgang for statsministeren til at påbyde udsættelse i ét, i visse tilfælde indtil 2 år med anvendelsen af en ejendom til et formål, der må forudsættes at komme i strid med en under udarbejdelse værende fredningsplan.

Ændringsforslagene til § 22 og § 35 forekommer mig ikke blot rimelige, men simpelt hen påkrævede. Som forholdene er nu, kan man komme ud for erstatningskrav, der er helt urimelige. Jeg kan blot nævne et enkelt eksempel, hvor en mand købte et areal for 5 000 kr. og, da fredningsmyndighederne nægtede ham tilladelse til at opføre en erhvervsvirksomhed på arealet, forlangte en erstatning på 13¼ mill. kr., hvorefter myndighederne lod sagen falde. Jeg føler mig ikke helt sikker på, at den foreslåede formulering er tilstrækkelig vidtgående til at hindre den slags tilfælde, men det må vi vel se nærmere på i udvalget.

I det hele taget får fredningssager tit en urimelig virkning. Hvor et areal fredes mod en i forhold til landbrugsværdien betydelig erstatning til ejeren for at undlade udstykning, sker der meget ofte det, at de tilstødende arealer, hvor bebyggelse fortsat er tilladt, stiger ganske voldsomt i pris, sådan at ejerne opnår helt meningsløse fortjenester. I virkeligheden burde det offentlige kunne inddrage en væsentlig del af sådanne fortjenester.

De mest omfattende bestemmelser i lovforslaget findes i tilføjelsen til § 25, stk. 2, hvorefter der fremtidig kræves dispensation til bebyggelse inden for en afstand af 300 m fra indsøer og større vandløb og inden for 100 m fra større landeveje. Også disse bestemmelser finder jeg nødvendige, hvis man vil forhindre, at danske landeveje efterhånden omdannes til veritable gader, hvor den vejfarende lukkes ude fra kontakten med landskabet og naturen, og forhindre, at vore smilende indsøer indrammes af sommerhusbebyggelse. Skal en sådan udvikling bremses, må det ske nu; om blot få år vil det være for sent, og er skaden først sket, vil den være uoprettelig.

En anden vigtig skærpelse af loven gælder de mange jordfaste fortidsminder, gravhøje, stendysser, voldsteder og andet, som

[Lund Jensen.]

findes spredt rundt i vort land, og som fortæller om vore fjerne forfædres liv og færden. Det har vist sig, at den hidtidige lovgivning ikke har været effektiv nok til at værne om disse fortidsminder. Trods fredningspåbud er gravhøje skøjfet i hundredvis, og andre er blevet skæmmet af beplantning og bebyggelse eller, som man kan se det visse steder, ved at det omgivende landskab er udnyttet til grusgravning i en sådan grad, at kæmpehøjen i stedet for at minde os om fortidens folk nu ligger som en skamstøtte over nutidens vandalisme.

For at standse denne ødelæggelse, mens det endnu er tid, foreslås et fredningsbælte på 100 m omkring eksisterende oldtidsminder. Jeg kan tilslutte mig den henstilling, den højtærede statsminister i sin fremsættelse af lovforslaget rettede til domstolene om at skærpe straffen for dem, der gør sig skyldige i sådant gravskænderi.

Det siger sig selv, at en udvidelse af fredningslovgivningen som her foreslået vil give øget arbejde for de forskellige fredningsinstanser. I forvejen tager fredningsager ofte alt for lang tid, fordi fredningsmyndighederne er overbebyrdede med arbejde, idet det jo for størstedelens vedkommende udføres som et fritidsjob eller som en bibeskæftigelse. For at afhjælpe denne mangel åbner lovforslaget mulighed for, at der kan oprettes flere nævn i hvert amt.

Alene for overfredningsnævnet har der i det sidste år været forelagt over 200 sager, hvoraf adskillige har krævet lange rejser og ofte daglange møder og forhandlinger. Det siger sig selv, at en væsentlig forøgelse af denne arbejdsbyrde ikke kan klares med den nuværende organisationsform, hvis sagerne skal afsluttes inden for en rimelig tid. Jeg tror dog, det vil være direkte uheldigt, som det har været drøftet, at udvide antallet af medlemmer i overfredningsnævnet eller at etablere to sideordnede nævn. Det ville ikke være muligt for to nævn at træffe ensartede afgørelser. Snarere tror jeg, at man bør rationalisere arbejdet, sådan at dispensationssager om byggelinjer og andre mindre omfattende sager kan behandles og afgøres af et udvalg af overfredningsnævnet bestående af en jurist samt 2 af de af folketinget valgte medlem-

mer, men det bør vi se på i udvalget. Måske kræver det kun en ændring af overfredningsnævnets forretningsorden.

Der er et andet spørgsmål, jeg føler trang til at rejse i denne forbindelse. Jeg har ofte følt savnet af en samlet oversigt over alle eksisterende fredninger, og jeg tror, mange har det på samme måde. Der står i loven, at fredningsnævnene er pligtige at føre et register over fredede områder, samt at statsministeriet fører et centralregister for hele landet; men der er sikkert mange andre end disse begrænsede kredse, som ville være overordentlig taknemlige, hvis der fandtes et offentligt tilgængeligt kortmateriale, hvor de mange tusind fredningsområder var indtegnet. Et sådant materiale ville utvivlsomt være meget nyttigt for kommunale og andre myndigheder og samtidig være overordentlig kærkomment for mange turister. Jeg henstiller derfor til den højtærede statsminister at overveje en snarlig udgivelse af et sådant kortmateriale.

Med disse bemærkninger skal jeg på mit partis vegne anbefale det foreliggende lovforslag til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Jens Chr. Christensen: Alle er sikkert enige i, at der mange steder i vort lands natur er værdier, der for enhver pris må bevares, og med byernes tiltagende ekspansion og det voldsomme pres på erhvervelse af grunde til sommerhusbebyggelse vil det være nødvendigt i nogen grad at have hånd i hanke med udviklingen. Dertil kommer, at en strøm af udlændinge hver sommer ønsker at tilbringe deres ferie ved vore badestrande og på alle de andre naturskønne steder, vi har her i landet.

Lovgivningsmagten har da også, navnlig det sidste par år, forsøgt at gribe regulerende ind, først ved en udvidelse i 1959 af naturfredningsloven, hvorefter der blev adgang til at nedsætte fredningsplanudvalg. Lidt senere fik vi loven om udlændinges adgang til erhvervelse af fast ejendom, og endelig har vi lovgivningen om byplanlægning og den sidst vedtagne vejlov.

Den højtærede statsminister har ret i, at udviklingen rider hurtigt, men for mig at se dog ikke hurtigere, end at de her nævnte love og foranstaltninger rigtigt benyttet kunne tjene de formål, det drejer

[Jens Chr. Christensen.]

sig om. Vi må endelig ikke glemme, at enhver fredningsforanstaltning er et indgreb i den enkelte borgers ejendomsret, og hvis indgrebet går ud over det, lodsejeren finder ret og rimeligt, vil det skabe en modstand, som fredningsbestræbelserne ikke kan være tjent med. Ved de fredningsforanstaltninger, der gennem årene er gennemført, er der — bortset fra enkelte frivillige fredninger — overalt betalt erstatning i forhold til de indgreb i ejendomsretten, den enkelte fredning har medført for den pågældende lodsejer. Jeg går derfor ud fra som givet, at når den højtærede statsminister foreslår permanente indgreb i den enkelte borgers ejendomsret, er han indstillet på at overholde grundlovens klare bestemmelse om, at der skal ydes fuld erstatning.

Lovforslagets nr. 15 tilsigter en udvidelse af lovens § 25; det drejer sig om arealer inden for 300 m fra indsøer på mindst 3 ha og fra offentlige vandløb med en bredde på mindst 5 m — jeg kunne i denne forbindelse have lyst til at spørge, om det er vandspejlets bredde, eller det er selve vandløbets bredde i fuld udstrækning — samt inden for en afstand af 100 m fra landeveje. Disse indgreb i ejendomsretten er efter min mening så store, at venstre ikke kan godtage dem, uden at det bestemmes, at der af det offentlige ydes fuld erstatning enten i form af et engangsbeløb eller gennem en årlig ydelse.

Den højtærede minister vil antagelig hævde, at bestemmelserne ikke hindrer den sædvanlige udnyttelse af ejendomsretten; men alene det, at ejendommens indehaver skal spørge fredningsmyndighederne om tilladelse til næsten enhver forandring, er et brud på de nuværende forhold. Dertil kommer, at ejeren kan blive udsat for at skulle vente temmelig længe på myndighedernes afgørelse. Lovforslagets nr. 19 fortæller os noget om, hvorledes en afgørelse kan trække ud: hvis et fredningsplanudvalg har tanker om at gennemføre fredning af et areal, kan statsministeren påbyde ejeren, at han intet må foretage sig, der vil være i strid med fredningsplanen. Dette forbud kan have gyldighed helt op til 2 år. Vi må gøre os klart, at et sådant forbud vil afføde mange og store henholdsesserstatninger.

Jeg forstår dårlig nok, hvad der er formålet med lovforslagets nr. 12 i forbindelse med naturfredning. Meningen er, så vidt jeg har forstået, at hindre større samlede bebyggelser uden for byplanlægningens dispositioner; men når den slags samlede bebyggelser opstår eller der f. eks. ønskes etableret industrivirksomhed, er det så ikke, fordi vedkommende byområde ikke rigtig har forstået at bruge byplanloven, således at f. eks. byområdet har for lidt byggemoden jord, eller man simpelt hen ikke i tide har sørget for at udvide den såkaldte inderzone? Ved at gennemføre ændringen giver man storbyerne mulighed for ved hjælp af naturfredningsloven at bestemme hele byudviklingen og dermed også, hvor hver enkelt borger må bo, bosætte sig eller etablere sig. Jeg synes ikke, det er et spørgsmål, der hører hjemme under naturfredningsloven.

Når jeg tænker på de planer, der i øjeblikket er fremme angående byggeri her i hovedstadens hjerte, er der i hvert fald ingenting, der tyder på, at udviklingen og skønheden i sin helhed er bedst varetaget i en storby.

Lovforslagets nr. 10 drejer sig om, hvem der skal udrede erstatningerne; forslaget siger: halvdelen af statskassen og den anden halvdel af amtsfonden i forbindelse med de købstadkommuner, der er beliggende inden for amtsråds kredsen. Lad mig først sige, at med den ensidige beskattingsform, som vi også efter den nye ejendomsskattelov har til amtsfonden, synes jeg amterne burde være fritaget for at yde erstatning i fredningssager. For det andet gennemføres der masser af fredninger, som i vid udstrækning kommer borgere til gode, hvis bopæl er i byer, der ligger uden for den pågældende amtsråds kredse. Jeg kan f. eks. nævne fredninger på Djursland i Randers amt, som i allerhøjeste grad er til gavn og glæde for Århus og denne bys borgere. Det samme gælder fredningerne her på Sjælland, ikke mindst i Nordsjælland, som kommer hele Storkøbenhavnns befolkning til gode. Disse forhold er i nogen grad tilgodeset i lovforslagets nr. 11, hvorefter overfredningsnævnet kan fordele byrderne således, at byer, der ligger uden for den pågældende amtsråds kredse, kan komme til at deltage i byrderne, og det er en bestem-

[Jens Chr. Christensen.]

melse, som vi i hvert fald er tilfreds med. Jeg håber, at byrdefordelingen og erstatningsbestemmelserne er ting, vi kan tale os til rette om, når vi kommer til udvalgsarbejdet.

Jeg kan slutte, som jeg begyndte, med at sige, at jeg er enig i en vis planlægning, men jeg vil føje til, at det spørgsmål melder sig for mig, om vi ikke med det lovforslag, som her er blevet fremsat, går alt for vidt. Allerede nu er det sådan, at fredningsmyndighederne af befolkningen betragtes som noget på linje med de ægyptiske plager; og hvordan ville det så ikke gå, når vi får en udvidelse som den, der her er foreslået? Som medlem af overfredningsnævnet kan jeg heller ikke tilbageholde et lille suk. Hvordan skal de forskellige fredningsinstanser overkomme det fremtidige arbejde? Hidtil har det været en slags fritidsarbejde, men fremover synes det at blive en heltidsbeskæftigelse.

Inden for mit parti har der rejst sig røster om, hvorvidt det ikke vil være rigtigt, at de kendelser, der er blevet afsagt af overfredningsnævnet, kan indankes for domstolene til endelig afgørelse. Det er et spørgsmål, som vi ikke helt har debatteret færdigt i mit parti, men det er også en af de ting, som jeg synes vi skal se på i et udvalg.

I den forbindelse må jeg spørge den højtærede statsminister, hvor mange penge de talrige fredningsforanstaltninger, som vi årlig gennemfører, koster, og hvor stor en stigning i disse udgifter den højtærede minister regner med at vi vil komme ud for efter de nye bestemmelser.

Lad mig til sidst sige, det er udmærket, at vi gennem fredningsforanstaltninger søger at gøre det muligt for almenheden at få adgang til naturen, både til strande, til klitter, til søer og til vore heder; men når vi så kommer til de statsejede skove, mødes vi af et skilt, hvorpå der står: adgang forbudt. Jeg vil håbe, at det også er en af de ting, vi kan tage med i udvalgsarbejdet,

så statsskovene kan blive lukket op for almenheden.

Venstre er arbejdsvillig i et kommende udvalg, og vi håber, at man vil tilgodese og forstå de betragtninger, som jeg på partiets vegne her har fremsat.

Thestrup: Mit parti kan tiltræde de betragtninger, som den højtærede statsminister har fremsat som begrundelse for den her foreslåede ændring af naturfredningsloven. Det er rigtigt, at de ændringer, vi gennemførte i 1959, hvor betydningsfulde de end var, ikke forhindrer en planløs bebyggelse, der vil ændre det billede, der i dag tegner sig for den, der færdes i det danske landskab. Vi kan alle se, at med den udvikling, der i dag finder sted, vil de landskabelig set smukke steder blive ødelagt. Vi er også enige med den højtærede statsminister i, at hvis dette sker, vil det være til ubodelig skade for kommende generationer i vort land.

Mit parti har her i folketinget gang på gang talt for beskyttelse af den private ejendomsret, først og fremmest den private ejendomsret til fast ejendom, men jeg vil gerne sige, at også ud fra dette synspunkt går vi ind for en udvidelse af naturfredningsreglerne. Den private ejendomsrets indhold er jo flersidigt. En af dens sider er den ideelle værdi, det er for et menneske at eje noget, det at have et hus eller en landejendom, der er ens egen, og som man derfor i særlig grad kommer til at holde af, og som ligesom er det bånd eller i hvert fald et af de bånd, der knytter et menneske til det samfund, han lever i. En anden side deraf er den store økonomiske interesse, der er knyttet til ejendomsretten til fast ejendom, idet man derigennem får en vis sikkerhed, nemlig en sikkerhed for at have en bolig eller et udgangspunkt for sin erhvervsvirksomhed og en udgift, som det er nogenlunde muligt — eller som det i alt fald burde være nogenlunde muligt — forud at beregne.

Medens disse to sider er af den største

[Thestrup.]

samfundsmæssige værdi, finder vi ikke nogen anledning til at beskytte den mulighed for spekulation, der unægtelig også ligger i den private ejendomsret.

I den første af de sider, jeg har nævnt, indeholdes der også et krav om, at forholdene omkring den ejendom, man ejer, ikke forrykkes til ejendommens skade. Ejerne i et villakvarter i byen er ikke tjent med at få placeret en skyskraber i kvarterets midte, beboelseskvarteret er ikke tjent med at få en larmende fabrik anbragt lige op ad sig, og ejerne af ejendomme i landdistrikter er næppe heller tjent med at få spredt et planløst byggeri af forskellig art ud over landdistrikterne, hvorved de kommer til at ligne de kvarterer, der navnlig i tidligere tid ofte omgav de større byer, de såkaldte rabarberkvarterer.

Vi er alle klar over, at netop nu, med den store befolkningstilvækst, der er, er der fare for, at noget sådant skal ske, i alt fald for betydelige områder af vort land. Alt taler derfor for, at vi må udvide de regler, hvormed vi tilsigter at beskytte den danske natur og det danske landskab. Om formålet med det lovforslag, vi her behandler, er mit parti ganske enig med den højtærede statsminister.

Lovforslagets hovedbestemmelser er de ændringer, der er nævnt under nr. 1, 15 og 12; de andre bestemmelser i lovforslaget er det næppe rimeligt at debattere her ved første behandling; det er enkeltheder, der hører hjemme under udvalgsbehandlingen, og jeg går ud fra, at vi får en udvalgsbehandling om lovforslaget. Jeg skal derfor holde mig til de forslag, der er betegnet med nr. 1, 15 og 12.

Nr. 1 drejer sig om en ændring af lovens § 2 og tilsigter at lægge en generel beskyttelseszone omkring vore jordfaste fortidsminder. Jeg kan tiltræde forslaget.

Nr. 15 er en ændring til § 25 og tilsigter at lægge en kontrolzone om større søer, større offentlige vandløb og visse landeveje. Jeg kan give principiel tilslutning til bestemmelsen, men det forekommer mig, at der er nogle uklarheder i den. Også disse egner sig imidlertid efter min mening bedst til udvalgsbehandling. Hvad angår disse udvidelser, mener jeg det vil være rimeligt, således som det ærede medlem hr. Jens

Chr. Christensen nævnte det, at vi taler om en passende erstatningsbestemmelse.

Den højtærede statsminister sagde i sin fremsættelsestale, at domstolene var for milde over for overtrædelser af de gældende fredningsbestemmelser. Jeg har ikke selv som dommer haft nogen af disse sager, og jeg er ikke fredningsdommer, så det er kun på mine kollegers vegne, jeg føler mig ramt. Jeg vil imidlertid gerne sige, at lovens straffebestemmelser er jo formet meget mildt, så dommerne har sikkert ikke helt uret, når de har været af den anskuelse, at det var lovgivernes mening, at de skulle være milde i deres bedømmelse. Hvis det høje ting mener, at straffene, der idømmes, gennemgående er for milde, må det ved en skærpe af straffebestemmelserne give udtryk herfor. Jeg vil dog ikke undlade at sige, at jeg ikke er tilhænger af en sådan skærpe, men da den heller ikke er foreslået, skal jeg lade være med at komme nærmere ind på det her.

Dernæst kommer jeg til nr. 12, ændringen til § 22, der lyder således:

„Uden for byer og bymæssige bebyggelser og uden for områder, der er omfattet af en godkendt byudviklingsplan eller byplan (dispositionsplan), skal der til større samlede bebyggelser, der ikke tjener et på stedet naturligt formål, erhverv eller helårsbeboelse, indhentes til-ladelse fra fredningsnævnet.“

Jeg har tre ting, jeg gerne vil sige om dette forslag. For det første er jeg i tvivl om, hvor vidtgående det er. Jeg vil være tilbøjelig til at mene — og det kan der vel ikke være megen tvivl om — at bestemmelsen omfatter al den jord, der ligger „uden for byer og bymæssige bebyggelser og uden for områder, der er omfattet af en godkendt byudviklingsplan eller byplan“. Det kan der efter min mening ikke være nogen egentlig tvivl om. Der lægges på disse områder den forpligtelse, at der ikke må bygges uden fredningsnævnets godkendelse. Dette kan der næppe heller være nogen tvivl om. Men så kommer det tvivlsomme, nemlig undtagelsen. Hvor vidt går den? Hvad forstås ved „større samlede bebyggelser“? Falder en fabrik ind herunder? Må man opføre sommerhuse, så længe de ikke bliver til „større samlede bebyggelser“? Kan „et på stedet naturligt

[Thestrup.]

formål, erhverv" være andet end landbrug, skovbrug og fiskeri? Kan det f. eks. ikke også være gartneri? Kan det ovre i Hammerum herred, hvor jeg kommer fra, være tekstilfabrikation, der jo i århundreder har været knyttet til denne egn? Kan det i brunkulsdistrikter være berettiget at opføre garager, kontorlokaler og opholdshuse for mandskabet, hvilke bygninger alle hører med til dette erhverv og må være naturlige for det?

Jeg kan ikke tænke mig, at man vil gå så vidt som til at betegne de virksomheder, der her er nævnt, som erhverv, der ikke er naturlige de pågældende steder. Jeg synes ikke, bemærkningerne til lovforslaget giver nogen klarhed. Først siges det, at man søger at reservere de nuværende landbrugsarealer til landbrug, men lidt længere nede siger man, at man tilsigter „en sund og naturlig udvikling under de for det pågældende område til enhver tid gældende forudsætninger“. Jeg håber, at den højtærede statsminister kan være enig med mig, når jeg siger, at det, vi må tilstræbe med bestemmelsen, er at få kontrol med udviklingen, men ikke at standse den. Hvis hensigten er den af mig her nævnte, kan jeg tilsige mit partis medvirken til i lovsform at finde det bedst mulige udtryk herfor.

For det andet vil jeg gerne sige, at den bestemmelse, vi her behandler, altså lovens § 22, i ikke ringe grad ligner bestemmelsen i lov nr. 210 af 23. april 1949 — den såkaldte byggezonelov. Der er deri tillagt ejere af ejendomme i de såkaldte mellemzoner og yderzoner, der som følge af rådhedsindskrænkningen lider et tab, ret til erstatning. Det må være naturligt, at en lignende adgang til erstatning gives i den lovgivning, vi her behandler.

Men dernæst, for det tredje: den erstatningspligt, der vil blive tale om, hvis man følger min henstilling, er jo af ret begrænset art. Det må vel også erkendes, at rådhedsindskrænkningen er så vidtgående, at dens følger for den enkelte ejer hverken opvejes af en sådan retsregel eller af den beskyttelse, ejeren selv får ved, at hans ejendoms omgivelser ikke ændres. Der lægges nemlig, selv om man fortolker § 22 indskrænkende, en så omfattende rådhedsindskrænkning på jorden, at den — som

jeg sagde — ikke kan opvejes ved den interesse, ejeren har i, at forholdene omkring hans ejendom forbliver uændrede, eller ved den erstatningsmulighed, gennemførelsen af en regel, svarende til den i byggezoneloven, vil give.

Den kan heller ikke efter min opfattelse i sin helhed falde ind under det område, vi altid har indrømmet de erstatningsfrie reguleringer af ejendomsret. Bestemmelsen går nemlig videre end til at tilgodese befolkningens rekreative tarv, selv om naturligvis også dette formål er indeholdt i bestemmelsen.

Denne rådhedsindskrænkning rejser derfor det spørgsmål, om det ikke vil være nødvendigt at ændre den jordbeskatning, vi i øjeblikket har. Det er da også således, at man i de kredse, hvor der har været tanker fremme om en regel som den her nævnte, har haft forståelse for, at den ikke kunne gennemføres og ikke burde gennemføres uden en ændring af jordbeskatningen.

Jeg vil derfor spørge den højtærede statsminister, om han ikke har tænkt på, at der burde gives de ejere, der får en så væsentlig indskrænkning i deres ejendomsret, en kompensation herfor. Ville det ikke være rimeligt at indrømme frihed for ejendomsskat til stat og til amt?

Men dernæst — det bånd, vi med en sådan bestemmelse lægger på landbrugsjorden, vil bevirke, at den meste jord her i landet undergives kontrol med, om den bliver i den brugsform, som den i dag er i. Der vil, hvis ændringerne bliver gennemført, i meget vidt omfang kræves tilladelse til, at jord overgår fra én brugsform til en anden. Den kan ikke overgå fra landbrugsjord til bebyggelsesareal uden tilladelse; den kan heller ikke overgå fra lav bebyggelse til høj bebyggelse eller industribebyggelse uden tilladelse. Men under disse forhold rejser det spørgsmål sig, om det ikke vil være naturligt, at vi forlader grundstignings-skyldbeskatningen og kapitalvindingsskatten, der rammer den ganske almindelige ejer af parcelhus eller landejendom, skønt han roligt bliver siddende ved sin ejendom og end ikke tænker på at sælge den eller, hvis han tænker på at sælge den eller sælger den, måske kun sælger den til samme brugsform som hidtil.

Jeg kan på mit partis vegne tilsige en

[Thøstrup.]

velvillig behandling af det foreliggende lovforslag; men med hensyn til forslaget nr. 12, bestemmelsen om pålæg af en almindelig rådighedsindskrænkning af al landbrugsjord, vil mit parti under udvalgsbehandlingen søge at opnå: for det første at det tydeliggøres, at paragraffens formål er kontrol med udviklingen og ikke standsning af den; for det andet at en lignende erstatningsbestemmelse som i byggezone-loven indføres, og for det tredje at der som modstykke til gennemførelsen af den almindelige rådighedsindskrænkning sker en væsentlig nedsættelse af ejendomsskatterne, og at spørgsmålet om at erstatte grundstigningsskyldbeskatningen og kapitalvindingskatten med en samfundsmæssigt set mere hensigtsmæssig beskatningsform tages op til overvejelse.

Helge Larsen: De, der færdes ad vore hovedlandeveje og landeveje, og det er efterhånden alle, gør sig vist ikke altid klart, hvad vi egentlig skylder naturfredningsloven af 1937 for dens forbud mod friluftsklamer. Den har betydning, at danske veje er fri for disse skæmmende reklamer, som man kan finde i udlandet, hvor man ikke har en tilsvarende lovgivning. Jeg er glad for, at der i det foreliggende lovforslag er en skærpelse af bestemmelsen, der forbyder friluftsklame.

Jeg vil gerne belyse dette problem med et eksempel, som i øvrigt også berører en del af de spørgsmål, som naturfredningslovgivningen må beskæftige sig med. Det er jo ikke lovgivningens opgave at hindre en udvikling, men at lede den ind i de rette baner, så der tages det fornødne hensyn til almenvellet. Det eksempel, jeg tænker på, har jeg set ved Vordingborg, hvor der er opført en stor ny lager- og kontorbygning lige ud til åbent landbrugsareal — et areal, som oven i købet i landskabelig henseende er usædvanlig smukt. Denne kontorbygning er, forekommer det mig, et eksempel på, hvordan man funktionelt kan indpasse en moderne bygning i et landskab, så den falder harmonisk sammen dermed. Den pågældende arkitekt fortjener absolut ros for dette arbejde. Men så er der det ejendommelige, at man ved siden af denne bygning har rejst det gyseligste

tårn til reklamering. Jeg tror ikke, et sådant tårn ville kunne være rejst, hvis de ændringer til bestemmelsen om friluftsklame, som foreslås i dette lovforslag, var gennemført; jeg håber, at det pågældende firma, som har vist så megen hensyntagen til ønskeligheden af at indpasse en moderne bygning i landskabet, også vil forstå, at dette tårn bør fjernes hurtigst muligt.

Om bestemmelsen, der skal sikre en bedre beskyttelse af vore gravhøje, skal jeg kun gøre den bemærkning, at jeg er særdeles glad for den; det 100 m's fredningsbælte for gravhøjene er det utvivlsomt på høje tid at få indført. Enhver, der har rejst lidt i Himmerland eller i Thy, ved, hvilken karakter landskabet her har med de mange gravhøje. Enhver, der har blot en lille smule sans for natur, vil erkende, at det ville være et meget stort tab, hvis disse gravhøje skulle blive ødelagt.

Om de andre mindre ændringer skal jeg ikke gøre bemærkninger her; dem ønsker jeg at gemme til udvalgsbehandlingen.

Derimod vil jeg gøre nogle bemærkninger om de mere væsentlige ændringer, der foreslås i loven om naturfredning. Allerede den første naturfredningslov af 1917 var jo at betragte som et resultat af moderne industrialisering af samfundet og den deraf følgende vækst i de større byer; ganske den samme udvikling lå bag de ændringer i naturfredningsloven, der foretoges i 1937 og måske i endnu mere udpræget grad bag de ændringer, der gennemførtes i 1959, og som gav mulighed for at gennemføre fredningsplaner for et større område. Jeg betragter de foreslåede ændringer som en yderligere udbygning af disse bestræbelser. Man kan vel sammenfatte det sådan, at den moderne industrielle udvikling og den moderne byudvikling i samfundet gør det nødvendigt i højere grad end tidligere at have hånd i hanke med udviklingen.

En af de væsentligste ændringer, som er foreslået, er bestemmelsen om en 300 m bred grænse langs søer og vandløb. Vi har fra gammel tid haft en bestemmelse, der har hindret bebyggelse op til skovene, og jeg tror, at den bestemmelse, der er foreslået her, i sit sigte er rigtig.

Det samme gælder den bestemmelse, der har til formål at hindre bebyggelse

[Holge Larsen.]

langs vore hovedlandeveje og landeveje. Her er grænsen foreslået sat til 100 m. Jeg vil gerne have, at vi i udvalget overvejer dette nøjere. Sigtet med bestemmelsen er jeg ganske enig i. Det ville være overordentlig værdifuldt, om vi kunne få en udvikling, der betyder, at bebyggelsen ikke følger hovedlandevejene og landevejene, men at den kan komme til at ligge borte fra vejene, langs stikveje, så at de store hovedlandeveje og de almindelige landeveje, der jo mere og mere også bliver den trafikåre, ad hvilken man søger ud for at få landskabelig skønhed og tilbringe sine fridage, kommer til at ligge fri for bebyggelse. De skulle ikke gerne efterhånden blive lange gader; meningen er, at der skal være udsigt ud over landskabet. Bestemmelsen om 100 m kan sandsynligvis fremme opnåelsen af dette formål, men jeg gør i den forbindelse opmærksom på, at problemet jo er at få bebyggelsen lagt rigtigt i forhold til vejene, og jeg vil gerne overveje — jeg har ikke på indeværende tidspunkt noget forslag at stille — om man kunne nå dette mål på anden måde end gennem bestemmelsen om denne 100 m's grænse.

Endvidere er der som et nyt stk. 2 til § 35 foreslået, at såfremt en ejendom, der tænkes omfattet af en fredningsplan, anvendes på en måde, der hindrer dette i væsentlig grad, kan forbud nedlægges herimod. Dette kan jeg ganske tiltræde. Det er en bestemmelse, der svarer til regler i byplanlovgivningen og byggeudviklingslovgivningen, og jeg tror, den er nødvendig for at opnå det, som er formålet med bestemmelserne om gennemførelse af fredningsplanen.

Endelig vil jeg sige et par ord om den sidste og måske mest indgribende af de foreslåede bestemmelser, ændringen af § 22, efter hvilken det siges:

„Uden for byer og bymæssige bebyggelser og uden for områder, der er omfattet af en godkendt byudviklingsplan eller byplan (dispositionsplan), skal der til større samlede bebyggelser, der ikke tjener et på stedet naturligt formål, erhverv eller helårsbeboelse, indhentes tilladelse fra fredningsnævnet.“

Jeg betragter denne bestemmelse som

et middel til at få udviklingen under kontrol. Det kan naturligvis ikke være hensigten med en naturfredningslovgivning, at man skal hindre samfundets udvikling. Der må selvfølgelig drages nye arealer ind under bebyggelsen både til beboelse og til industrier, men det er efter min vurdering nødvendigt, at man har hånd i hanke med denne udvikling, og dette er vel ganske særlig vigtigt i disse år med den tilbøjelighed, der findes til konsortiebyggeri af store sommerhuskolonier, så at landskabeligt vigtige områder bliver skæmmet eller bliver spærret for almenheden. Jeg tror derfor, at bestemmelsen i sit sigte er rigtig, men jeg er naturligvis villig til at drøfte omfanget af den i udvalget.

I en kronik i Politiken i dag skriver formanden for Danmarks Naturfredningsforening, professor Spærck, nogle bemærkninger om netop det lovforslag, vi her har til behandling — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et kort citat —:

„det ville måske være ønskeligt, hvis nævnene“ — altså fredningsnævne — „i højere grad var tvunget til at søge sagkyndig bistand fra byplankyndig side.“

Denne bemærkning må jo ses på baggrund af, at Naturfredningsforeningen og fredningsnævne oprindelig kun havde at gøre med egentlige landskabsproblemer, men at foreningen og naturfredningsnævne nu også i vid udstrækning får at gøre med problemer, der vedrører bygning og anlæg af samlede bebyggelser. Og når jeg sammenholder dette med den overensstemmelse, der er mellem to af ændringerne til naturfredningsloven, nemlig ændringerne under nr. 12 og nr. 19, og byplanudviklingen og byudviklingslovgivningen, vil jeg gerne rejse det spørgsmål, om man ikke på lidt længere sigt bør tilstræbe en koordinering af hele denne lovgivning med den hensigt, at samfundet får hånd i hanke med hele udviklingen. Jeg tror, at en sådan samordning af disse lovbestemmelser vil kunne give en smidigere administration og måske også give bedre mulighed for at lede udviklingen, end vi har det i dag.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale lovforslaget til velvillig behandling i udvalget. Mit parti stiller sig velvilligt til de foreslåede ændringer.

Vivike: Jeg takker den højtærede statsminister for fremsættelsen af det foreliggende lovforslag. Man kan sige, at det er nødvendigt, men det er jo ikke altid, at det nødvendige bliver gjort, og det er ikke altid således, at det nødvendige bliver gjort i tide.

Ved gennemførelsen af en naturfredningslov eller en forbedring af en foreliggende lov er der tale om et spørgsmål mellem de døde og de levende, en afregning mellem de døde værdier og de levende værdier, mellem penge og mennesker, menneskers velfærd. Der opstår interessemødsætninger, når man skal forbedre en lov som naturfredningsloven.

Det er givet, at et spørgsmål om naturfredning mange gange kommer i modsætning til ejendomsretten, og det er menneskeligt forståeligt; men sådanne bestemmelser vil også komme i modsætning til spekulationsinteresser.

Jeg havde meget godt at sige om det foreliggende lovforslag, men da jeg i øvrigt kan tilslutte mig det, de ærede medlemmer hr. Jens Chr. Christensen og hr. Helge Larsen har sagt, er der ingen grund til at spille tingets tid med en udtalelse om alle de positive ting, som jeg synes der er i det foreliggende lovforslag. Det, jeg kunne tænke mig kunne komme til behandling i det udvalg, som bliver nedsat, var en noget tydeligere affattelse af nogle af paragrafferne, så at loven blev lettere at administrere.

I nr. 12 i lovforslaget, som er en ændring til den gamle lovs § 22, står der:

„Uden for byer og bymæssige bebyggelser og uden for områder, der er omfattet af en godkendt byudviklingsplan eller byplan (dispositionsplan), skal der til større samlede bebyggelser, der ikke tjener et på stedet naturligt formål, erhverv eller helårsbeboelse, indhentes tilrådelse fra fredningsnævnet.“

Man har her udtrykket „større“, og det kan fortolkes på mange måder. Jeg håber at vi i udvalget kan få præciseret lidt tydeligere, hvordan det skal fortolkes.

I samme bestemmelse har man ordet „helårsbeboelse“. Det vil, hvis dette ord bibeholdes i det lovforslag, der vedtages her, blive ret let at omgå bestemmelsen,

og det er særlig let for den, som har mange penge. Vi ser jo beboelser, som bruges til sommerbeboelse ved den nordsjællandske kyst, huse, der er indrettet sådan, at de kunne bebos hele året, endda af flere familier. En mand, der har råd, kan gøre den slags ting og påstå, når han bygger, at det er et sommerhus. Det bliver vanskeligt at forbyde det, og det bliver svært at kontrollere, om han bruger huset hele året. En mand med færre penge vil ikke have disse muligheder for at omgå loven. Der ligger for mig noget socialt i ordet „helårsbeboelse“.

I nr. 15, som er en tilføjelse til den gamle lovs § 25, har vi udtrykket „væsentlig“. Det er et meget væsentligt ord. Vi har det ord i vandløbsloven. Det er væsentligt, fordi det altid gør hele ordningen noget uheldig, idet det rummer mange muligheder for fortolkninger og giver store besværligheder med hensyn til, hvordan loven skal forstås. Det vil jeg også prøve på om vi i udvalget kan få fjernet eller ændret, så at det bliver lettere at have med lovens administration at gøre senere hen.

Det er med meget stor glæde jeg ser, at den højtærede statsminister har fået indføjte bestemmelser om åer og indsøer i forslaget til en forbedret naturfredningslov, idet det bestemmes, at der ikke må bygges i nærheden af indsøer og åer. Det forlanges dog, at åerne eller vandløbene skal være 5 m brede. Det er jo ikke nogen bæk, og det kan vel diskuteres senere, om ikke vi kan gøre det lidt smallere, for der er mange skønne bække, selv om de ikke har den foreskrevne bredde.

Med hensyn til vore vandløb — det synes jeg også er noget, der stærkt tangerer spørgsmålet om naturfredning — er der i nogle år foregået voldsomme udretninger af vore åer og vandløb, og det ændrer i høj grad landskabsbilledet og gør det mindre smukt. Jeg ved udmærket, at det er af hensyn til økonomiske interesser; men det er for mig et spørgsmål, om vi ikke betaler dette for dyrt i forhold til, hvad landmændene indvinder ved en sådan ændring. I øvrigt skader det fiskeriet, men dette er jo ingen fiskerilov, så det skal jeg holde mig lidt fra. Jeg mener imidlertid, at da det er en lov, der beskæftiger sig med at værne om naturens skønhed, kan vi ikke

[Viviko.]

helt se bort fra vore vandløb; vi kan ikke med roligt sind se på, at en del af dem efterhånden ligner kloakløb.

Nu da jeg er ved det mere fugtige i naturen, kan jeg fortælle, at man i Stilling Sø sidste sommer begyndte på vandkispport. Det var ikke engang unge mennesker, der gerne ville stå på vandski, men et konsortium, der lavede en forlystelsespark deroppe, og til at trække disse vandskierende mennesker bruger man så speedbåde, bl. a. med det resultat — ifølge fiskernes udtalelser — at fiskeyngelen bliver ødelagt. Det er for mig et spørgsmål, om ikke vi skulle være så forudseende at tænke på, at vi kan møde det samme problem for andre indsøers vedkommende og altså blive udsat for, at man dér begynder en vandkispports- trafik. Der kan også ske det, at geskæftige mennesker finder ud af, at man også kan anvende vore indsøer til vandflyvning, og det vil i høj grad komme til at bryde, omend man ikke kan sige naturens linjer, så i hvert tilfælde naturens fred og ro. Jeg tror, vi skal se lidt på, om ikke den slags muligheder foreligger, og prøve på at få sat en bremse derfor i det foreliggende lovforslag.

Endelig kunne jeg have lyst til at stille det spørgsmål, om det fortsat skal være tilladt at overdøve fuglesangen og bølgerens leg med transistorradioer. I nogle lande er det absolut forbudt at medtage transistorradioer på strandbredden; det er det f. eks. i Holland. Jeg er ikke ude på at få indført forbud, for jeg vil også gerne, selv om jeg er på fodtur i skoven, høre pressens radio-avis, men på en måde, så det ikke generer andre; jeg kunne tænke mig en eller anden dæmpningsparagraf, men det hører måske ind under en anden lov.

Jeg vil med disse ord tilsige lovforslaget en meget velvillig behandling.

Iver Poulsen: På mit partis vegne vil jeg gerne takke den højtærede statsminister for den store interesse, hvormed ministeren omfatter vort lands naturskønhed og dets fortidsminder, en interesse, som vi helt og fuldt deler. Men vi synes, at der gås for vidt i det foreliggende lovforslag, når det foreslås, at hele landet faktisk skal omfattes af fredningsloven. Vi finder det rigtigt, at samfundet gennem en fredningslov søger

at værne og bevare fortidsminder og naturskønhed og almenhedens uhindrede adgang til skov og strand, men det har samfundet efter den nugældende fredningslov både ret til og mulighed for at gøre.

Efter det foreliggende lovforslag vil efter vor mening det offentliges ret over for den enkelte ejendomsbesidder blive forøget så betydeligt, at der er tale om en væsentlig indskrænkning af ejendomsbesidderens dispositionsret over sin egen ejendom, idet han efter lovforslaget i visse tilfælde skal søge en offentlig myndighed om tilladelse til at udnytte sit areal på den måde, han nu finder det mest hensigtsmæssigt.

Det er ganske naturligt, at lovforslaget har vakt uro inden for landbokredse, som gennem en lang årrække har måttet se grundskatterne, altså afgifterne til det offentlige, stige voldsomt, og man mener, at stigende grundafgifter står dårligt til en indskrænkning i dispositionsretten. Selv om man vil hævde lovforslagets uskyldighed og det slet ikke er sikkert, at en ansøgning fra en ejer vil blive afslået, så betyder det nu et skår i den private ejendoms- og dispositionsret, at en ejer skal ansøge det offentlige om tilladelse til at anvende sin ejendom, som han selv ønsker det.

Den væsentligste ændring i lovforslagets nr. 1, hvorefter den gældende lovs § 2 foreslås ændret, er jo netop det, at ejeren i visse tilfælde skal søge om tilladelse til at disponere over sin ejendom, og et sådant krav om ansøgning kan kun betragtes som et restriktivt bånd.

Det er endvidere navnlig lovforslagets nr. 12 og 15 vi finder uheldige, for det er ikke blot, som den højtærede statsminister siger, ved en umiddelbar betragtning, at bestemmelserne her kan synes at være nye restriktive bånd; de er reelle restriktive bånd, som begrænser ejerens dispositionsret. Selv om bestemmelserne begrundes med ønsket om det offentliges planlægning og øget kontrol, ændrer denne begrundelse intet ved bestemmelsernes restriktive karakter, og lovforslagets gennemførelse kan meget vel betyde begyndelsen, omend en tilsyneladende ret uskyldig begyndelse, til en udvikling, som i stigende grad vil træde den private ejendomsret for nær.

Vi kan helt dele ønsket om at sikre vore smukke søer og større vandløb mod grund-

[Iver Poulsen.]

spekulanternes i mere end én henseende beskæmmende virksomhed, men når man i forslaget inddrager alt, hvad der hedder søer og vandløb af en bestemt størrelse og bredde, mener vi det er at gå for vidt. Jeg ved godt, at ejeren efter ansøgning kan få lov til at disponere efter eget ønske, men det, at der skal indgives ansøgning, vil bl. a. også betyde en fordyrende og forsinkende administration.

Såvel af skønhedsmæssige som navnlig af trafikale hensyn kan vi godt tiltræde bestemmelsen om, at der ikke må bygges nærmere end 100 m fra en hovedvej, men også kun for en hovedvejs vedkommende, for hvis de såkaldte b- og navnlig c- og d-veje medtages, vil det i praksis i utallige tilfælde komme til at virke overordentlig generende og uhensigtsmæssigt. Derfor vil jeg gerne bede det udvalg, som kommer til at beskæftige sig med lovforslaget, om at have sin opmærksomhed henvendt på dette forhold med vejene.

Vi er enige med den højtærede statsminister om, at vore strande og større vandløb bør beskyttes mod grundspekulanter og beskæmmende byggeri. Men var det ikke muligt at opnå denne sikring ved en udvidelse af den byggegrænse for strandenes vedkommende på 100 m fra strandkanten, som den nugældende lov påbyder? Alle ved, at fredning af ganske bestemte, gerne meget store områder går vi gerne med til; men det skal som sagt være ganske bestemte områder. Jeg skal villigt indrømme, at der mange steder i landet er begået store forsyndelser med hensyn til det skønhedsmæssige på byggeriets område, men når der i bemærkningerne til lovforslaget tales om „udvidet kontrol“ og „censur“ fra det offentliges side og det siges, at det gælder om at sikre en sund og naturlig, men kontrolleret og censureret udvikling, må man ikke glemme, at hvis alt skal gå efter en bestemt linje og lineal over det ganske land, kan man komme ind i en offentligt dirigeret og alt for ensrettet udvikling, som slet ikke passer til det afvekslende danske landskab.

Jeg vil håbe, at man i det kommende udvalg — hvor vi som bekendt ikke kan komme med — vil nå frem til et resultat, som i højere grad, end forslaget tilsigter,

tager hensyn til ejendomsretten og ejerens dispositionsret og samtidig sikrer fredning af naturskønhed og fortidsminder for eftertiden i så stor udstrækning, som det nu engang er muligt under den samfundsudvikling, vi er inde i.

Thisted Knudsen: Der er vel næppe et fornuftigt menneske her i landet, der ikke er tilhænger af forstandige fredningsforanstaltninger. Vi er dog nogle stykker, der en gang imellem mener, at man går for vidt, og at også den fremgangsmåde, man anvender, kan give anledning til berettiget kritik.

Jeg skal i denne forbindelse tillade mig over for den højtærede statsminister og det høje folketing at nævne en enkelt sag; jeg tror i øvrigt, at statsministeren allerede er bekendt dermed. Det drejer sig om en fredningssag fra Odsherred.

I maj måned forrige år startede Danmarks Naturfredningsforening en fredningsaktion vedrørende Veddinge Bakker med andre arealer ved Fårevejle. Den 11. august forrige år var der blevet fremsat fredningspåstand vedrørende de pågældende arealer, og i september måned modtog lodsejerne meddelelse fra dommeren i Holbæk om den rejste fredningssag. Fredningen tog, så vidt jeg kan skønne, sigte, i hvert tilfælde foreløbig, på et areal på ca. 2 000 tdr. land. I den fredningspåstand, som Naturfredningsforeningen har ansvaret for, begrænser man jo — selvfølgelig, kan man sige — dispositionsretten voldsomt over de pågældende arealer. Det er ikke tilladt at foretage ændringer i det naturlige terræn, det er ikke tilladt at opføre huse, bygninger, sommerbeboelse, det er ikke tilladt at opføre boder og skure, det er ikke tilladt at opsætte hegn, og det er ikke tilladt at foretage beplantninger — alt det! Det var altså en voldsom indskrænkning i dispositionsretten for et meget stort areal, og hvor lang tid denne indskrænkning egentlig vil vare, er der antagelig ingen der kan sige noget om i dette øjeblik.

I denne sag har de pågældende lodsejere efter min opfattelse med rette følt sig dårligt behandlet, følt sig forurettet ved den fremgangsmåde, som Danmarks Naturfredningsforening har anvendt i dette tilfælde, og der er særlig to ting at bemærke. Man

[Thisted Knudsen.]

startede denne aktion uden at tale med de pågældende interesserede sogneråd. Jeg ved egentlig ikke, hvorfor man ikke skal gøre dette. Vi erkender i denne sal, at det er kommunalbestyrelserne, der skal varetage de lokale interesser, og når man fremsætter en fredningspåstand af et sådant omfang, som der her er tale om, ville jeg finde det meget rimeligt, at man i hvert tilfælde drøftede sagen med sognerådene. Efter de for mig foreliggende oplysninger viser det sig endvidere, at Naturfredningsforeningen har startet denne sag uden at rådføre sig med lokalkomiteen. Jeg ved ikke, hvorfor man ikke har gjort det; jeg betragter det som en alvorlig tilsidesættelse. Når man kalder på de lokale kræfter, for at de skal være interesserede i fredningsarbejdet, så tilsiger almindelig takt og forstand, at man i hvert fald også snakker med dem.

Hele denne fredningsaktion gav anledning til et protestmøde, der blev holdt i Fårevejle den 9. marts i år. Der blev her enstemmigt vedtaget en protest, og så vidt jeg ved er denne protest tilstillet den højtærede statsminister. Med formandens tilladelse vil jeg gerne citere et enkelt afsnit. Repræsentanter for sognerådet var til stede, og det hedder i protesten:

„Vi erkender, at der kan være grund til at frede enkelte karakteristiske områder, men vi må betragte det som et misbrug af de beføjelser, som Naturfredningsforeningen har til at rejse fredningssag, når den uden om sognerådene og uden om lokalkomiteen for Danmarks Naturfredningsforening øjensynlig blot har taget et generalstabskort og udskraveret et samlet areal, som skønsmæssigt må anslås til ca. 2 000 tdr. land, og krævet dette areal fredet for så bagefter“ — jeg går ud fra, at dette er rigtigt — „at stille forslag om, at de pågældende grundejere eller kommunen antager en byplanekspert til at udarbejde detaljeret forslag om, hvilke arealer der eventuelt skal fredes.“

Jeg synes, at disse lodsejere har ret, og det forekommer mig, at man i denne sag er gået for vidt.

Jeg har i dag modtaget en skrivelse fra sognerådsformanden i Fårevejle kommune. Med formandens tilladelse vil jeg gerne citere den, fordi denne sag rækker meget vidt. Man har reageret med harme, det er efter min opfattelse berettiget, og jeg vil have lov til at sige her, at Naturfredningsforeningen gør sin egen sag en meget dårlig tjeneste. Sognerådsformanden skrev:

„Under henvisning til den af Danmarks Naturfredningsforening påtænkte store fredning af arealer i Fårevejle, Kårup, Ordrup og Veddinge skal man fra Fårevejle sogneråd gøre opmærksom på, at en så omfattende fredning vil være ganske urimelig, og vi kan i ét og alt tiltræde den af lodsejerforeningen for Ordrup-Veddinge indsendte protest til Danmarks Naturfredningsforening. I øvrigt må vi fremhæve, at vort sogns natur aldrig har været smukkere end nu. Den beplantning, der har fulgt med udstykningen, har sat sit præg på landskabet. Sognerådet har nu igennem bygningsreglementet hånd i hanke med udstykningen, og vi tror, at udstykningen nok skal blive ledet ind i de rette baner som hidtil, uden at man fra Naturfredningsforeningens side har nødig at gribe ind på så drastisk en måde.“

Det er altså et sogneråd, der udtaler sig sådan om den fremgangsmåde, der er anvendt her, og efter de for mig foreliggende oplysninger vil jeg nævne det, også for at man inden for Naturfredningsforeningen skal forstå, at man følger dem kritisk. Det er en uklog fremgangsmåde, der er anvendt, den er urimelig, og den er efter mit skøn sagligt angribelig. Jeg skal derfor meget indtrængende henstille til den højtærede statsminister på denne befolknings vegne, at man virkelig tager denne sag op, og det er muligt, at man bliver nødt til at give Naturfredningsforeningen nogle sikrere direktiver for, hvordan den skal

[Thisted Knudsen.]

optræde i disse sager. Jeg er tilhænger af, at der er det bedste samarbejde — jeg har selv været med til lokale fredninger og forhandlinger mellem Naturfredningsforeningen og os, der repræsenterer befolkningen i disse egne, det har Naturfredningsforeningen pligt til — og jeg synes, den højtærede statsminister bør understrege, at han er enig i dette synspunkt.

Må jeg så endelig gøre en bemærkning om strandene. Jeg hører til dem, der er helt tilhænger af, at vi alle skal kunne gå i vandet overalt på de danske strande; det kan ikke nytte, det irriterer, når der står skilte med „privat strandbred“. Jeg vil gerne henstille til den højtærede statsminister at lade politiet undersøge nogle af disse skilte. Jeg har den opfattelse, og med god grund, at der findes skilte ikke mindst på de sjællandske strande, der ikke har nogen bund i de retlige forhold, men hvor man ganske roligt bare har sat disse skilte op, og de må irritere. Politiet har vel så megen tid, højtærede justitsminister, at det en dag kan tage sig af denne sag. Jeg tror, at artige ting ville komme frem.

Statsministeren (Kampmann): Jeg vil gerne takke for den tilslutning, der er givet til de foreslåede ændringer i loven om naturfredning, både til begrundelsen for at vi foretager ændringer — og jeg kan nærmest forstå, at det er der almindelig tilslutning til — og til selve ændringerne.

Der er jo også rejst spørgsmål om, hvorvidt vi skal gå den vej, der her er foreslået, eller rettere: gå så vidt som her foreslået, men også her vil jeg takke for den saglige måde, spørgsmålene blev behandlet på. Jeg kan sige, at denne min sidste bemærkning især er inspireret af det udmærkede indlæg, som jeg synes det ærede medlem hr. Thestrup kom med — heri ligger naturligvis ikke noget nedsættende med hensyn til andre indlæg.

Jeg forstår, at der er almindelig enighed om, at udviklingen skrider så hurtigt frem, at der må gøres noget, selv om der kun er gået kort tid, siden vi sidst ændrede loven om naturfredning. Derimod har jeg en fornemmelse af, at flere af ordførerne, og også kredse ude i befolkningen, har tænkt på den gamle revyvis: „Du går for vidt,

Schmidt“ — i dette tilfælde Kampmann. Dette med at gå for vidt blev nævnt mange gange, sidst af det ærede medlem hr. Thisted Knudsen, som i øvrigt ikke talte så meget om selve lovforslaget, men nærmest havde et personligt mellemværende med Danmarks Naturfredningsforening. Jeg tror, man må afvente, hvad Naturfredningsforeningen vil sige til dette indlæg. Det var, så vidt jeg forstod, ikke nogen direkte kritik af naturfredningsmyndighederne, som slet ikke har været indblandet i denne sag.

Det er jo rigtigt, som det har været nævnt fra flere sider, at de væsentligste bestemmelser — alt efter hvad man betragter som væsentligt — hovedsagelig er ændringerne under nr. 1, 12 og 15.

Og så er der naturligvis tillige bestemmelsen i ændringen under nr. 10 — jeg tror, det var det ærede medlem hr. Jens Chr. Christensen, der nævnte denne bestemmelse og ønskede den drøftet i udvalget. Det er vi naturligvis villige til. Det ærede medlem mente, at man belastede amterne for meget. Jeg må gøre opmærksom på, at bestemmelsen — det tror jeg også det ærede medlem er klar over — i og for sig betyder en lettelse for amterne i forhold til det nu bestående, en indrømmelse over for amterne, som vi har indføjet efter forhandling med Amtsrådsforeningen. Og da der ikke fra anden side er fremført noget herom, kan jeg oplyse, at Købstadsforeningen ikke er så glad for denne indrømmelse. Vi har søgt at bevæge os mellem de synspunkter, der blev gjort gældende af de to parter.

Jeg forstår, der er tilslutning til ændringen under nr. 1, medens der var betænkelighed ved ændringen under nr. 12, som jo omhandler noget af det samme, bestemmelser om visse zoner. Jeg har den opfattelse, at det nærmest er noget for sent, at vi går stærkere frem — der er allerede sket betydelig skade mange steder — og at det er på tide, vi får sikret de tiloversblevne oldtidsminder.

Hvad angår ændringen under nr. 15, har der været rejst tekniske spørgsmål med hensyn til, hvad der skal forstås ved „en bredde på mindst 5 m“. Vi kan tale om det i udvalget. Jeg havde egentlig helst set 3 m, for det er den afstand, man har brugt ved strandkanten. Der er nogle, der mener, det er for lidt; men skulle der være

[Statsministeren.]

stemning for det, går jeg gerne med til de 5 m.

Jeg forstår, at vi også skal drøfte spørgsmålet om zoner omkring vejene. Det er rigtigt, at her kan man drøfte både antallet af meter — den bredde, de skal have — og også de forskellige kategorier af veje, som falder ind under nr. 15 — det var det ærede medlem hr. Iver Poulsen, der nævnte dette spørgsmål — skal vi vel nok tage op i udvalget.

Naturligvis er der mest tvivl om ændringerne under nr. 12, og der er særlig rejst spørgsmål om, hvorvidt formuleringen her er præcis nok. Der har — og det synes jeg ikke der er grund til at lægge skjul på — været et vist besvær med formuleringen. Det er jo ofte tilfældet, når man skal lovgive, at man nogenlunde præcist ved, hvad man vil i bestemte konkrete tilfælde, som har givet anledning til, at man vil lovgive, men at det kan volde en del vanskeligheder at få en regel formuleret generelt på en sådan måde, at den både dækker de tilfælde, man har for øje, og samtidig ikke medtager andre tilfælde, som man ikke har tænkt på i øjeblikket. Jeg vil gerne i udvalget drøfte med de sagkyndige, om man kan nå frem til en mere præcis formulering. Efter min mening skulle bestemmelsen ikke alene forbyde større samlet sommerhusbebyggelse, men også større samlet helårsbebyggelse, der ikke tjener et på stedet naturligt formål, samt helårsbeboelse for dem, der arbejder 20-30 km derfra. Naturligvis er udtrykket „større samlede bebyggelser“ lidt upræcist, idet der kan blive tale om en slags omgængelsesmulighed, nemlig derved, at man er startet så småt med byggeri og der så senere opstår det spørgsmål, hvornår man kan tale om sammenhængende byggeri. Jeg mener, at fredningsmyndighederne må have en mulighed for udøvelse af et skøn, som det så ofte er tilfældet. Jeg ser også gerne — jeg erkender, at her har jeg min største tvivl — at man behandler det spørgsmål i udvalget, om større industrivirksomheder o. lign. skulle falde ind under bestemmelsen.

Jeg tror, det var det ærede medlem hr. Thestrup, der spurgt mest direkte, om denne bestemmelse ikke ville standse udviklingen. Det er klart, at udviklingen skri-

der frem, og selv om det i dag ikke kan siges, at en bebyggelse tjener et på stedet naturligt formål, kan det ikke udelukkes, at den om 10 år kan tjene et naturligt formål, fordi en by er vokset ud i nærheden, og så må man erkende, at det nu er rimeligt at foretage bebyggelser af den art på det område. Det tror jeg vi kan være helt enige om.

Fra flere sider, særlig af det ærede medlem hr. Thestrup, er spørgsmålet om erstatningspligten rejst. Må jeg for det første takke det ærede medlem hr. Thestrup for gennemgangen af ejendomsretsbegrebet. Selv om den ikke var udtømmende, gav den et ganske godt grundlag for mange diskussioner, der føres her i tinget, hvor man ofte er tilbøjelig til at betragte ejendomsretten som noget fuldstændig absolut. Specielt jurister, der har studeret Munch-Petersens lærebog „Borgerlig ret“, ved, at det ikke er tilfældet. Jeg synes, det var udmærket, at det ærede medlem tog sig på at gennemgå forskellige sider af ejendomsretsbegrebet, og personlig er jeg meget taknemlig for, at han så klart tilkendegav, at den side af ejendomsretsbegrebet, der kan betinge spekulationsmuligheder og meget betydelig gevinst, rent faktisk på andre borgeres bekostning, vil det ærede medlem være med til at begrænse. Jeg synes, det er en meget væsentlig ting at slå fast.

Når man spørger, om bestemmelserne i lovforslagets nr. 1, 15 og 12 er en sådan rådighedsindskrænkning, at den betinger erstatningspligt, så vil jeg sige, at det har egentlig ikke været min opfattelse, men dette udelukker ikke, at jeg gerne vil føre en åben diskussion i udvalget om spørgsmålet. Denne min opfattelse har jeg også søgt bestyrket ved diskussion med justitsministeren og indenrigsministeren.

Jeg kan også anføre et rent praktisk argument i hvert fald vedrørende nr. 1 og nr. 15. Så vidt jeg erindrer, var der ikke tale om en erstatningspligt ved den 100 meters byggelinje ved strand og skov, og det må vel siges at være analogt med, hvad der foreslås i nr. 1 og nr. 15.

Jeg skal ikke forlænge diskussionen meget, men vil dog i forbindelse med spørgsmålet om erstatningspligten gerne gøre nogle bemærkninger. Både det ærede medlem hr. Thestrup og det ærede medlem hr. Iver Poulsen, hvis jeg husker ret, rejste det spørgsmål, om disse bestemmelser skulle

[Statsministeren.]

medføre ændringer i ejendomsbeskatningen; der blev direkte nævnt ændring i grundværdistigningsafgifterne, og jeg tror også i kapitalbindingsskatten. Det mener jeg ikke. Jeg mener nok, at bestemmelser af den karakter kan få indflydelse, men det bliver indirekte på ejendomsbeskatningen, for der er ikke tvivl om, at en lovgivning som denne vil øve en vis indflydelse på salgspriserne på jord, derigennem også på vurderingssummerne og derigennem igen på jordbeskatningen. Jeg håber ikke, at det ærede medlem hr. Thestrups udtalelser på mange andre punkter om vor positive jordlovgivning skulle betyde, at hvis vi ikke ville gå med til at ændre ejendomsbeskatningen, ville hans parti ikke være med til en lovgivning af denne karakter. Det kan vi drøfte, men jeg håber ikke, der skal stilles sådanne betingelser. Det rejser en række andre spørgsmål, som i øvrigt diskuteres i udvalg her i tinget. Det vil komplicere diskussionen om denne lovgivning, som godt i forvejen kan blive ret indviklet, hvis vi skal tage hele ejendomsbeskatningen op i denne forbindelse.

Fra mange sider, særlig af dem, der mener, at man går for vidt, og også i pressen, går man ligesom ud fra, at bestemmelserne i nr. 1, i nr. 12 og i nr. 15 og i en række andre bestemmelser i denne lovgivning er forbud. De er jo ikke ubetingede forbud; det vil jeg gerne sige til de ærede medlemmer hr. Jens Chr. Christensen og hr. Iver Poulsen, som var inde på dette. Det er sådan, at fredningsnævnet kan give tilsagn, og vi skal vel ikke uden videre gå ud fra, at vore fredningsnævn består af helt ufornuftige mennesker; med fredningsnævnenes sammensætning skulle det dog være sikret, at nævnene tager et fornuftigt skøn også med hensyn til disse bestemmelser, og i mange tilfælde vil der kunne gives tilladelse. Men hovedformålet med lovgivningen: at sikre i højere grad end hidtil vore naturværdier også dér, hvor der ikke har været mulighed for det, omkring søer, vandløb, veje og oldtidsminder, må stå fast. Formålet med loven — man kan lige så godt erkende det rent ud — er at indskrænke rådighedsretten, altså ejendomsretten, så at vi kan bevare de smukke fortidsminder og naturværdierne i vort samfund. Der-

udover er det også lovens formål at sikre kontrol med udviklingen, men netop kun i den udstrækning, som det er fremhævet af de ærede ordførere.

Jens Chr. Christensen: Jeg kunne forstå på statsministeren, at der har været noget besvær med udformningen af lovforslagets nr. 12. Men lad så det punkt udgå og overlad sagen til kommunerne! Mon ikke det bliver sådan, at enhver kommune med udsigt til udvikling udarbejder en byplan, og derved skulle man kunne begrænse en dårlig udvikling. Det er efter min mening forkert, at det bliver storbyerne, der bestemmer over, hvordan udviklingen skal foregå også i de små landsbyer. Jeg har så megen tiltro til det kommunale selvstyre og til de folk, der vælges ude omkring, at jeg er overbevist om, at de udmærket kan lede en sådan udvikling.

Med hensyn til erstatningsspørgsmålet var det jo ikke noget stort løfte, den højtærede minister gav os. Er den højtærede minister egentlig selv klar over, hvor store arealer det drejer sig om, som bliver berørt af de bestemmelser, der nu skal indføres? Så vidt jeg har været i stand til at regne det ud, har vi 8 400 km landevej, som vil blive berørt, og når vi ganger det med 200 m — idet der skal være 100 m på hver side af vejen — kommer vi op på i alt 168 000 ha. Tager vi vandløbene, bliver det vel mellem 2 000 og 3 000 km, så her bliver der rundt regnet tale om 150 000 ha, og tager vi endelig søerne, bliver det måske til andre 30 000 ha. Derved er vi kommet op i nærheden af 350 000 ha, som vil blive berørt af disse bestemmelser.

Det er vel rigtigt, som den højtærede statsminister siger, at der i egentlig forstand ikke bliver tale om nogen indskrænkning, men der er dog nu den indskrænkning, at hver gang en ejer af et sådant areal ønsker at disponere på nogen som helst måde over arealet, skal han hen og spørge, og det står jo udtrykkeligt i lovforslaget, hvor længe lodsejeren kan komme til at vente på svar og tilladelse til at foretage sig det, han ønsker. Det er i sådanne tilfælde, jeg mener vi bør yde erstatning.

Jeg sagde i mit første indlæg, at om det skulle være en engangserstatning eller en årlig erstatning på længere sigt, var jeg

[Jens Chr. Christensen.]

ikke i stand til at afgøre. Men en erstatning i form af nedsættelse af ejendomsskatten vil efter min mening være forkert; principielt er vi fra vor side imod enhver ejendomsbeskatning — vi skal have den fjernet engang før eller siden, og om ikke tidligere så når vi får magt dertil. I hvert fald, hvis vi giver erstatning i form af nedsættelse af ejendomsskatten for de pågældende lods-ejere, bliver resultatet jo, at de øvrige, som skal betale ejendomsskat, får deres skat forøget, og derfor må det være rigtigt, at erstatningen falder i form af betaling fra staten.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Lund Jensen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lukkeloven.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1201, fremsættelsen i tidenden sp. 1865).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Albertsen: Det forslag til ændringer af eller rettere supplement til den gældende lukkelov, som den højtærede handelsminister har fremsat for det høje folketing, kan jeg på socialdemokratiets vegne tilsiige velvillig behandling af.

Når den højtærede handelsminister i sin fremsættelsestale anfører, at han ikke med dette lovforslag ønsker at lægge op til en større debat om den nu 10 år gamle lukkelov, forstår jeg det meget vel. Lukkeloven er et kærkomment diskussionsemne for alle interesserede i vort land, og alle kredse i befolkningen er mere eller mindre interesserede i lukkeloven og dens virkninger — det er jo en lov, som hver enkelt borger daglig mær-

ker virkningen af. Jeg er imidlertid overbevist om, at det overvældende flertal i folketinget, der ved behandlingen af lukkeloven i 1950 stemte for den, er usvækket, ja, det er måske oven i købet blevet yderligere styrket. Det eneste, som dengang gav anledning til uoverensstemmelser, var jo det spørgsmål, om weekend skulle gennemføres kl. 14 eller kl. 16 efter vedtagelse i de respektive kommunalbestyrelser. Resultatet blev som bekendt, at flertallet vedtog at gennemføre lukning kl. 14 om lørdagen. Men ikke alene var der et overvældende flertal bag denne afgørelse i det høje folketing, der var det utvivlsomt også i befolkningen. Erfaringerne i de forløbne 10 år har da også vist glæde og tilfredshed blandt de i denne lov mest interesserede parter, nemlig medhjælperne og handelens folk — og jeg tror også at kunne sige, at forbrugerne har indset rigtigheden og nytten af denne lovgivning.

Det var meget bange anelser og næsten uhyggelige trusler, som landbrugets organisationer gav udtryk for i 1950: gennemførelsen af lovfæstet weekend ville berede landbruget store vanskeligheder og skabe øget affolkning af landbruget. Og industriens og håndværkets repræsentanter var ikke mindre dystre i deres forudsigelser, idet de om en lovfæstet lukning kl. 14 anførte, at den ville medføre en afkortning af arbejdsugen, hvorved produktionen ville gå ned og genopbygningen hæmmes, og at denne udvikling ville få alvorlige økonomiske konsekvenser for samfundet.

Jeg tror, at alle i dag må erkende, at disse dystre udsigter angående forholdene efter indførelse af weekendordning i lukkeloven bestemt ikke er gået i opfyldelse. Tværtimod har denne ordning skabt øget arbejds glæde, større frihed og bedre fritid. Weekenden og weekendtanken har i den grad vundet tilslutning i alle befolkningskredse, at den nu af alle betragtes som et uvurderligt gode.

Det er da også karakteristisk, at det, der nu giver anledning til revision, netop er konsekvensen af weekendens og feriens voksende betydning for os alle. Allerede i den nugældende lov er der bestemmelser, der sikrer forbrugernes særlige ønsker og behov under ophold i de såkaldte sommerbyer; dér kan man jo holde åbent til kl. 18 om lørdagen efter tilladelse af den lokale